

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. V. An conclusio formaliter, & intrinsecè attingat objectum præmissarum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

ergo conclusio debet se reflectere super præmissas. R. D. ant. dicit, hoc esse, quia aliud est, *formaliter, in actu signato, & iudicio explicito semper & distincto*. N. dicit hoc in actu exercito, virtualiter, & *iudicio implicito*. C. Eâdem distinctione explicabis Aristotelem, dum dicit: *Scientiam esse cognitionem rei per causas*. Item hæc & similia argumenta: *Intellectus non assentitur connexioni cum præmissis, nisi eam cognoscat. Argumentans necessario reflectit ad bonitatem consequentiæ &c.*

ARTICULUS V.

An conclusio formaliter, & intrinsecè attingat objectum præmissarum?

552. **N**Ota. Præmissæ, ut aliis in locis jam advertimus, aliæ sunt formales, aliæ *objectivæ*. *Formales* sunt actus intellectûs affirmantes aut negantes identitatem duorum cum tertio. *Objectivæ* sunt ipsum objectum, quod affirmatur, sive ipsa identitas cum tertio. Pari modo conclusio alia est *formalis*, quæ est actus intellectûs illativè affirmans identitatem duorum inter se. Alia est *objectiva*, quæ est ipsum objectum, quod infertur, sive ipsa identitas duorum inter se illata. Præsciendum porrò est, quòd hìc non quaeratur: An conclusio formalis aliquo modo, & *extrinsecè* attingat præmissas formales? hoc enim certum videtur, quia particula *Ergo* dependentiam aliquam conclusionis formalis à præmissis formalibus significat. Certum prætereà est, quòd conclusio formalis non

atingat *intrinsecè* præmissas formales tanquam suum motivum: Nam non ideò assentior, duo esse idem inter se, quia tantum concepi ea esse idem cum tertio. *Status quaestionis* proinde hic est: An conclusio formalis, sive actus conclusionis non solum habeat pro objecto identitatem extremorum inter se, quæ est objectum materiale conclusionis; sed an insuper habeat pro objecto identitatem extremorum eorundem cum tertio, quæ est objectum materiale præmissarum, ita ut hæc ultima identitas sit ratio formalis intrinseca assensûs conclusionis? Cape exemplum. Quæritur: An intellectus positus his præmissis: *Omne animal est substantia; sed omnis homo est animal;* assentiens huic conclusioni. *Ergo omnis homo est substantia: immediatè, & intrinsecè* attingat præmissas objectivas, ita, ut particula *Ergo* significet, intellectum assentiri objecto conclusionis propter objectum præmissarum, tanquam rationem motivam, cui de nuò per ipsum actum conclusionis assentiatur, & conclusio hunc faciat implicitè sensum: *Omnis homo est substantia, quia omne animal est substantia, & omnis homo est animal?*

553. *Dico.* Conclusio formalis immediatè, & intrinsecè attingit objectum præmissarum tanquam suum objectum formale, sive tanquam rationem formalem intrinsecam assensûs Conclusionis. Ita D. Thomas 1. 2. q. 3. a. 2. & 3. Soncinas, Arriaga, & alii recentiores communiter, contra Compt. & nonnullos alios. *Ratio est:* quia actus intentionalis tendens in ob-
jectum

Actum materiale propter formale, hoc ipso etiam intrinsecè attingit objectum formale tanquam sui determinativum; sed conclusio est talis actus tendens in objectum suum materiale, scilicet in identitatem extremorum inter se, propter formale, sive propter præmissas objectivas, aut identitatem extremorum cum tertio; ergo. *Minor* constat; *Major* probatur inductione: sic actus fidei divinæ tendens in articulum credendum tanquam in objectum materiale, fertur simul in auctoritatem Dei revelantis tanquam in objectum formale, à quo movetur, & determinatur ad assentiendum articulo fidei. Sic actus voluntatis amans medicinam propter sanitatem, ambo simul intrinsecè attingit; ergo à pari.

554. *Obj. 1.* Ex hac thesi sequeretur terminum medium debere ingredi conclusionem; sed hoc dici nequit; ergo. *R. D. maj.* Medium debere ingredi conclusionem *explicitè*, ut quod, & tanquam objectum materiale illatum, id quod regula Dialecticæ prohibet. *N.* debere ingredi conclusionem *implicitè*, & ut quo, sive tanquam motivum formale inferendi. *C. Inst. 1.* Saltem intellectus bis assentiretur præmissis. *R. D.* bis assentiretur præmissis eodem modo. *N.* diverso. *C.* Semel nimirum assentiretur iis secundum se, & tanquam objecto materiali; postea verò assentiretur iis tanquam objecto formali. *Inst. 2.* Conclusio se sola habet vim terminandi actum intellectus, sicut præmissæ; ergo necesse non est, ut conclusio attingat præmissas objectivas.

R. D. ant. Terminandi actum intellectus simpliciter judicativum, sicut etiam præmissæ. C. Actum intellectus illativum. N. Hinc negari etiam simpliciter posset *ut sicut*, & disparitas desumi ex distinctione data. *Inst.* 3. Saltem ex hac thesileret inferre 1. Quod omnis conclusio sit causalis & composita. 2. Quod sola conclusio sit totus Syllogismus. 3. Quod eadem conclusio posset esse vera, & falsa. v. g. hæc conclusio: *Ergo Deus est ens*, deducta ex his præmissis: *Omnia creatura est ens; sed Deus est creatura*. Sensus enim allatæ conclusionis foret iste: *Deus est ens*, quia est creatura, & omnia creatura est ens. R. ad 1um D. Quod sit causalis, & composita *formaliter*, & *explicitè*. N. *Implicitè*, & *æquivalenter*. C. Hoc ultimum autem nihil implicare, patet ex regulis veritatis supra allatis. R. ad 2^{dum}, D. Quod sola conclusio sit totus syllogismus, ut hic est artefactum logicum. N. ut est præcisè tertia mentis operatio. C. R. ad 3^{tium}. D. Quod eadem conclusio posset esse vera *materialiter*, & falsa, si *formaliter* sumatur, ut ex præmissis deducta est. C. quod posset esse vera, & falsa eodem respectu. N. Nimirum falsa identitas extremi cum medio nequit esse objectum formale conclusionis *materialiter*, & *formaliter* veræ.

555. *Obj.* 2. Intellectus assentitur objecto præmissarum absque motivo distincto; ergo poterit sic pariter assentiri conclusioni. R. N. *Conf. Disp. est*; quia assensus conclusionis est assensus illativus, consequenter referri debet, & fieri

fieri propter aliud. Econtra assensus præmissarum est assensus simpliciter judicativus. *Inst. 1.* Objectum præmissarum est objectum extrinsecum duntaxat, & purè impulsivum respectu conclusionis; ergo. *R. N. ant.* Quia objectum præmissarum est motivum adæquatum, & consequenter intrinsecum conclusionis; cum conclusio unicè eligatur propter motivum præmissarum. *Si ais:* Ipsa identitas duorum inter se sufficienter determinat intellectum ad assensum; ergo. *R. D. ant.* Ad assensum simpliciter judicativum. C. Ad assensum illativum, qui debet fieri propter aliud. N. *Inst. 2.* Teste experientia, nemo reflectit se supra objectum præmissarum, dum conclusionem elicit; ergo. *R. D. ant.* *Explicitè C. Implicitè, & virtualiter. N.* Reflexionem hanc satis denotat particula *Ergo*, quæ intrinsecam objecti præmissarum cum objecto conclusionis connexionem significat. *Si inferas:* Ergo nullus recordari poterit conclusionis, quin simul præmissarum recordetur; quod tamen cum experientia pugnare videtur. *R. D. Illatum.* Nullus poterit recordari conclusionis *materialiter* talis, quin &c. N. *Formaliter* talis. C. Hæc enim essentiali connexionem cum præmissis dicit. *Inst. 3.* Admissio, quòd conclusio attingat objectum præmissarum, sequitur, quòd, si una præmissa particularis sit, aut affirmativa, altera verò universalis, aut negativa, conclusio sit simul particularis, & universalis, affirmativa, & negativa. Sed hoc videtur absurdum; ergo. *R. D. sequelam maj.*

Quòd conclusio sit simul particularis, & universalis &c. *ratione objecti sui materialis. N. Ratione objecti materialis, & formalis simul. Subdist. formaliter explicitè N. virtualiter, & implicitè, C. Inst. 4.* Si conclusio attingat intrinsecè præmissas ob particulam *Ergo*, ergo minor quoque intrinsecè attinget majorem ob particulam *Atqui*. & *N. sequelam*; Nam conclusio attingit præmissas objectivas tanquam motivum immediatum conclusionis; econtrà major non est motivum minoris; sed tantùm occasio.

556. *Reflexio. I.* Actus conclusionis aliud motivum non habet, nisi objectum præmissarum; cùm igitur conclusio essentialiter respiciat motivum, propter quod elicitur, necessariò objectum præmissarum attingit. Aliud est in aliis actibus, qui plura habent motiva, v.g. in actu temperantiæ, qui elici potest ex motivo charitatis in Deum, quin motivum charitatis *immediatè* attingat; cum enim actus temperantiæ motivum proprium habeat, hinc motivum charitatis erit tantùm *mediatum*, & *impulsivum* respectu actus temperantiæ. Idem dicendum de aliis actibus, qui plura motiva saltem mediata, & impulsiva habent. II. Quod modo de actu conclusionis dictum est, intelligi tantùm debet de conclusione, ut est *Judicium illativum*. Nam si conclusio *materialiter* accipiatur, ut est *consequens*, & actus purè enuntiativus, tunc habet pro motivo identitatem duorum inter se. III. Particula *Ergo* in syllogismo vocali sufficere signum est, quòd conclusio objectum præmissarum

farum

farum attingat ; cùm aliud omninò sit dicere :
Ergo Petrus est rationalis , & aliud : *Petrus est*
rationalis. IV. Præter præmissas objectivas,
 etiam formales ad conclusionem concurrunt,
 non quidem *physicè* illam efficiendo, sicut ignis
 efficit calorem ; sed *moraliter* , & *directivè* , illu-
 minando scilicet intellectum , & proponendo
 ipsi connexionem duorum cum tertio, quâ cog-
 nitâ connexionem intellectus infert eorum conne-
 xionem inter se. *Nec obstat* , quòd præmissæ
 in virtute sua contineant conclusionem. Nam
 non continent eam in virtute *physicè* effectiva,
 quandoquidem unus actus transiens non efficit
physicè alterum ; sed continent eam duntaxat
 in virtute *moraliter* *directiva*. Quando igitur
 Aristoteles, & D. Thomas asserunt, conclusio-
 nem effici à præmissis ; intelligendi sunt de ef-
 fectione minùs *strictè* , & *moraliter* tali, non
 autem *physicâ*. *Nec obest* , quòd præmissis af-
 fimiletur conclusio ; nam etiam causæ morales
 assimilant sibi effectum, ut patet in idea in men-
 te artificis existente, cui opus artificiale affimi-
 latur, quin hæc *physicè* in illud influat. *Nec*
juvat dicere , quòd habitus intellectuales pro-
 ducant *physicè* effectum ; item quòd præmissæ
 producant *physicè* suâ species ; Denique quòd
 species impressæ cum intellectu *physicè* influant
 in cognitionem objectorum ; ergo etiam præ-
 missæ *physicè* influant in conclusionem. Nam
 permissio antecedente, quod ad alias scientias
 pertinet, & ultimum præcipuè multi in Ani-
 mastica probabiliter negant ; N. *Cons. Disp. est*

quia habitus dum causant, sunt physicè; item præmissæ hoc ipso imprimunt sui species potentiae intellectivæ, dum ex illa prodeunt; Denique species impressæ sunt quid permanens. Econtrâ præmissæ sunt actus transeuntes, & dum causant conclusionem non amplius sunt physicè, cum actus vitales statim transeant.

DISPUTATIO II.

De Syllogismo ejusque Regulis.

Discursus, & Argumentationis species facile præstantissima est Syllogismus. Prærogativam ejus prorsus singularem stupenda vis, quæ admirabili huic, ac penè divino artificio inest, & utilitas plurimum commendat. Nam vi discursus syllogistici intellectus noster propter commissos sæpè errores, velut reus constringitur, & quemadmodum in civilibus adhibitis torturæ instrumentis admissum manifestare crimen reus compellitur; ita syllogismi efficacia intellectum captivum quasi victumque ducit, adigitque sæpiùs fateri illud, cui pervicaciùs sese negando opposuerat. Expressit id Synes *Epist.* 44. dum scripsit: *Mirifici enim ad convincendam simulationem sunt carnisces, & ungues quidam ab his excogitati sunt, eadem vi præditi, quâ scientiarum ratiocinationes, ac syllogismi.* Hanc ipsam in sententiam concedit S. Hieron. *super Ezech.* inquit: *Quidquid in hoc sæcu-*